

Posudek bakalářské práce Marie Tománkové.

Téma: Humoristické prózy Arkadie Averčenko.

Předmětem předkládané bakalářské práce se staly dvě Averčenkovy humoristické povídky (Камен на шее, Преступление актрисы Марыськиной), které autorka podrobila stylistickému posouzení, a dále se věnovala kritickému zhodnocení jejich překladu do češtiny dvěma překladateli (Morávková, Dvořák). Výběr tématu je zajímavý a i celková idea – stylistická analýza a následná kritika překladu – je jistě aktuální, a to ať už jako bližší představení Arkadie Averčenko nebo jako jisté zamyšlení nad nesnadným úkolem, před kterým stojí každý, kdo se chce pokusit o přenesení díla z jednoho jazyka do druhého.

Autorka v úvodu (str. 8 – 15) přináší nástin Averčenkova života a tvorby, ve kterém zmiňuje hlavní mezníky spisovatelovy životní pouti (předrevoluční literární dráha, období občanské války, emigrace v Konstantinopoli a v Praze). Její formulace („Jeho otec, Timofej Petrovič Averčenko, byl fantasta a neúspěšný obchodník a tak rodina žila v nuzných materiálních podmínkách.“ – str. 8; „Averčenkovy fejetony naplněny tragickým pocitem nenapravitelnosti a zoufalství“ – str. 10; „Kopcovitá Praha na něj udělala dojem, stejně jako přátelské a vlídné prostředí ruských emigrantů“ – str. 12.; „Autobiografická povídka *Быт* pojednává o vzájemném odcizení lidí“ – str. 14) s minimem citací nicméně vzbuzují oprávněné pochybnosti, z jakých zdrojů autorka při zpracování čerpala. Mnohá Tománkové tvrzení (bez odkazu na zdroj) jsou přinejmenším neverifikovatelná (otec byl fantasta), nebo se pohybují v rovině žurnalistických klišé (tragický pocit nenapravitelnosti a zoufalství). Autorka se obecně dopouští nejménou zásadních citačních nedostatků, když například na str. 17 cituje v češtině z ruský psané knihy.

Další část s názvem „Úvod ke stylistickému rozboru“ (str. 16 – 23) se zabývá charakteristikou hovorové ruštiny, kterou autorka shledává jako nejpříznakovější pro Averčenkův styl (str. 16). V jednotlivých podkapitolách shrnuje hlavní rysy hovorové ruštiny na úrovni lexikální, morfologické a syntaktické a dále se věnuje konkrétním zdrojům expresivity v Averčenkově tvorbě. Musím konstatovat, že některé autorčiny obraty a soudy jsou podle mého názoru zcela nejasné (například proč hodnotí jako příznakové užití perfektivního slovesa ve významu času budoucího – str. 18, nebo výrok o zájmenech, „která slouží jako opora situace a ve spojení s intonací vyplňují funkci exprese.“ – str. 18, dále i hodnocení obratu Господи! jako plnovýznamového slova a naopak obratu Проклятие! jako citoslovce?). Autorka by měla tyto své výroky lépe vysvětlit, zvláště pak první zmíněný, neboť užití dokonavého slovesa pro vyjádření budoucnosti bych si dovolila považovat za

standardní. Dále též ono výše zmíněné hodnocení Господи! а Проклятие! v jednom případě jako „plnovýznamového slova“ a ve druhé případě jako citoslovce, neboť se domnívám, že oba výrazy (zvláště na konci opatřené vykřičníky) lze považovat shodně za citoslovce.

Následuje již samotný rozbor originálů povídek (str. 24 – 52); autorka nejprve vždy shrnuje obsah, pak se již věnuje „zdrojům komična“ a jednotlivým jazykovým úrovním. Dále je překlad povídek (Morávková, Dvořák) kriticky zhodnocen. Kladně bych hodnotila vlastní autorčinu invenci, kdy v případech, kdy se jí⁴ překlad nezdá dostatečně vhodný předkládá vlastní varianty překladu, které jsou mnohdy velmi zdařilé; naopak ne již tak kladně bych hodnotila některé autorčiny soudy – poněkud lakonické, často jednoslovné, které nezřídka vyznívají poněkud svévolně (například na str. 33, kde Tománková konstatuje, domnívám se, nedostatek v překladu Morávkové – „*сущие* пустяки – maličkosti (nepřekládá)“ či u téže překladatelky na straně 37: „И условия довольно невредные.../ Nabízí slušné podmínky... – neutrální adjektivum“); nebo naopak není jasné, zda autorka zaujímá kladné či záporné stanovisko (str. 36 – „Встали? – Už jste vzhůru? (Překlad obsahuje plnou větu.)“ – je autorčin postoj k překladu Aleny Morávkové kladný nebo záporný? Dále si také nejsem jista, zda autorka při formulování některých svých soudů neopomněla fakt, že kritériem kvality překladu je především jeho adekvátnost, nikoli co největší věrnost originálu (i když tuto tezi opakovaně zdůrazňuje například na str. 69 a 71); pak by ovšem mohl být obtížně charakterizován jako nedostatek převodu překlad „Не успею. – To nestihnu (V překladu není zaznamenána elipsa.)“ nebo „Есть и тебе. – I pro tebe tu něco mám. (elipsa chybí)“. Podobných případů je v textu celá řada, takže bych snad položila jednu shrnující otázku: jak se autorka obecně staví k výše formulované problematice adekvátnosti – posunu?

Práce obecně nastoluje mnoho otázek, mnohé již jen proto že, jak bylo uvedeno výše, ne vše je v práci dostatečně „dovyřčeno“ a vysvětleno. Celkově je na výsledné práci patrné, že autorka pracovala ve značné časové tísní, což se samozřejmě odrazilo na celkovém výsledku (oproti závazným požadavkům na zpracování bakalářských prací například v práci Tománkové chybí anotace a klíčová slova). Myslím, že kdyby ke zpracování přistoupila s větším předstihem a snad i trochu promyšleněji, výsledek by byl jistě v mnoha aspektech průkaznější a mnoho „dětských nemocí“, kterými práce trpí, by mohlo být úspěšně odstraněno. Práci doporučuji k obhajobě s hodnocením dobře.

Mgr. Jana Kitzlerová Ph.D.

V Praze 7.8.2010